УДК 330.341.1(477)

В. В. Гаверський

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Відомо, що протягом останніх чотирьох років відбувається зростання економіки України високими темпами. Високими темпами розвивалася промисловість. Обсяги виробництва промисловості у 2000–2002 рр. становили 38,4%, а в 2003 р. — 15,7%.

Разом з цим не можна не бачити, що економічний зріст супроводжується ростом матеріало- та енергоємності продукції. Слід зазначити, що зростання продуктивності праці може супроводжуватися високою матеріалоємністю або навіть її збільшенням. Але технологія в економіці України така, що ми витрачаємо значно більше матеріальних ресурсів, топлива і газу на одиницю ВВП, ніж розвинуті країни. Наприклад, Україна витрачає газу приблизно вдвічі більше, ніж Франція, але остання виробляє приблизно у 5 разів більше продукції. По-друге, при однакових витратах газу Франція виробляє в 10 разів більше продукції.

Зростання технічного, технологічного рівня економіки перш за все залежить від розвитку машинобудування. Але ж відомо, що з початку 1990-х рр. і по цей час машинобудування як галузь дуже постраждало. Це позначилося на погіршенні структури економіки. Слід зазначити, що в 2003 р. частка машинобудування у загальному обсягу промислової продукції становила лише 11,4%. Крім того, якість продукції машинобудування, її науково-технічний рівень не можуть радикально впливати на розвиток економіки. Сьогодні 80–90% головних виробничих фондів фізично і морально застаріли. Строк їх служби значно перевищує нормативний. Це одна із головних причин неконкурентоспроможності економіки як окремо взятих підприємств, так і економіки в цілому.

Тому одним із головних напрямків економічної політики повинно бути: зосередження економічних ресурсів в такій галузі, як машинобудування, підвищення якості його продукції. Тільки на цій основі ми зможемо забезпечити підвищення продуктивності праці, а також життєвого рівня.

Ми повинні зрозуміти, що визначальним фактором розвитку економіки є технологічний спосіб виробництва, де вирішальну роль відіграє технологія, що забезпечує зменшення матеріало- та енергоємності продукції, яка виробляється. Таким чином, зростання технічного і технологічного рівнів економіки залежить в першу чергу від темпів розвитку машинобудування, а також від рівня якості його продукції.

Актуальною проблемою розвитку економіки України є підвищення ефективності виробництва на базі науково-технічних інновацій. Тому інноваційна політика повинна стати стрижневим блоком економічної політики і стратегії країни. Якщо Україна прагне бути конкурентоспроможною на світовому просторі, вона повинна підтримувати науково-технічний та освітній потенціали на належному рівні. Потрібно забезпечити умови для підвищення технічного рівня

© В. В. Гаверський, 2005

підприємництва у всіх галузях економіки. На цій основі необхідно підвищувати професійний рівень працівників, поступово відроджувати освіту в професійно-технічних училищах, технікумах та вищих навчальних закладах.

Високі темпи економічного зростання можливі як наслідок інвестиційної активності. Інвестиції в економіку мають перевищувати темп збільшення ВВП, забезпечувати належний рівень капіталомісткості.

За підрахунками вчених, для України за стабільного 1,5%-го приросту ВВП треба мати 3,5–4% приросту капіталовкладень, а світовий досвід показує, що для стабільного зростання інвестиції мають бути на рівні 19–25% ВВП. На жаль, в Україні цей показник має тенденцію до скорочення. Наприклад, якщо у 1990 р. інвестиції становили 23% ВВП, то у 2001 р. вони скоротились до 12,7%.

В Україні фізичне та моральне старіння основних виробничих фондів набрало катастрофічних розмірів. За роки економічної кризи обсяг інвестицій зменшився майже в 5 разів, реальне спрацювання основних фондів у провідних галузях становить 80–90%. А в деяких галузях, наприклад в енергетиці і на транспорті, воно наближається до критичних параметрів.

В Україні за роки так званих економічних реформ не розв'язана проблема формування інноваційного механізму, який би відповідав світовим зразкам.

Світова практика господарювання показує, що підприємства можуть використовувати різні механізми інвестування. Перш за все це механізм мобілізації власних коштів, як фонду амортизаційних відрахувань, так і чистого прибутку. На жаль, сьогодні в Україні фонд амортизаційних відрахувань не відіграє своєї головної функціональної ролі, а саме — повне відновлення головних виробничих фондів, їх реновацію. Так, тільки у 2001 р. було втрачено 8,8 млрд грн інвестиційних ресурсів, які не послужили для повного відновлення головних виробничих фондів, а були використані в корисних цілях. Тому потрібно прийняти новий закон про амортизацію, в якому була б відображена амортизаційна політика як держави в цілому, так і окремих підприємств.

В інвестиційно-інноваційній діяльності важливу роль відіграють кредити комерційних банків, особливо довгострокові. За їх рахунок підприємства можуть здійснювати реконструкцію, технічне переоснащення, вживати нові способи організації виробництва, виробляти нові види продукції, тобто займатися інноваційною роботою. Зазначимо, що в світовій практиці виробництва довгострокові кредити — це одно з головних джерел фінансування. Однак Національний банк України повинен докорінно змінити свою кредитно-грошову політику, яка була б спрямована на здешевлення довгострокових кредитів, фінансованих системою комерційних банків. Для цього в першу чергу треба знизити облікову ставку, яка сьогодні надто висока і становить близько 7%, коли в розвинутих країнах вона в межах 1–3%.

Необхідно зазначити, що важливим джерелом фінансування підприємницької діяльності можуть бути цінні папери, особливо облігації, які в світовій практиці господарювання є чи не головним механізмом залучення коштів на довгостроковий період. За їх допомогою підприємства можуть вирішувати свою інноваційну роботу.